Távozók és érkezők

Tüntetéssel búcsúznak ma a zöldek Ligetvári Ferenc környezetvédelmi minisztertől. Szomorú demonstrációra, a közélet megtisztíthatóságába vetett remény elsiratására készülnek a Kossuth téren. A tiltakozóakció szervezői attól tartanak, hogy Ligetvári eltávolítása után ismét a zavaros korrupciós ügyek jellemzik majd a tárca és háttérintézményeinek működését.

A Környezetvédelmi Minisztérium tegnapi közleménye azt sejteti, sajnos nem alaptalanok ezek az aggodalmak. A még hivatalban lévő miniszter tudta nélkül kiadott nyilatkozat cáfolja, hogy a KGI-ben nem működött a belső ellenőrzés. Sőt: az utóbbi időben szinte minden erre jogosult hivatalos szerv vizsgálta, s rendben találta az intézet tevékenységét.

Mindebből nyilvánvalóan az következik, hogy azok a felelősek a KGI körül kirobbant botrányért, akik kifogásolták a Szófia utcai palota tíz évre szóló, egymilliárd forintos bérleti díját, akik sokallták az elbocsátott szakemberek helyett felvett kisgazda-aktivisták busás fizetését, akik szerint egy szakmai intézet működésével nem férhet össze a Gundelból hozatott vacsorák sora.

Ijesztő, szomorú események kavarognak a környezetvédelem körül. A miniszternek – aki a nemzetközi megítélés szerint is jó irányba indította el tárcáját – mennie kell. Távozik a kormányfő környezetpolitikai főtanácsadója, a hazai zöldek legendás alakja, Vargha János. Tegnap egy MIÉP-es képviselő támadást indított a Ligetvári mellett mindvégig kiálló Illés Zoltán, a parlament környezetvédelmi bizottsága fideszes elnöke ellen; lemondását követeli. Mennie kell mindenkinek, aki zavarja a kisgazdák által elképzelt környezetpolitikát. Visszatér viszont a KGI hoppmestere, Gordos Dénes; úgy hírlik, ő folytathatja áldásos tevékenységét az ország javára.

SZILÁGYI A. JÁNOS

A kor szavazata

Évek és emberek valószínűleg kölcsönösen feltételezik egymást.

Az nem egyszerűen úgy van, hogy az olvasó beír, ő kit választana a Magyar Hírlap hagyományos díjkiosztásán az év emberének, aztán a lap újságírói is összeállítanak egy listát, végül a tekintélyes zsűri eldönti, hogy a nyolc befutóból ki lesz az igazi. Illetve a gyakorlatban természetesen így van, sőt emberi ésszel átélve csakis így lehet, és mégis…

Gönczöl Katalin nem először volt ott a nyolc legjobb között. Nem először volt úgy, hogy már majdnem ő az, aztán valami mégis közbejött. Valami apró hangsúly. Megfontolás. Parányi elmozdulása érveknek, szempontoknak, valami aktuális, már-már megfoghatatlan sugallat. Hogy legyen inkább, mondjuk, az Esterházy. Vagy valaki más. Hiszen az a nyolc ember már úgyis az év embere mind, nincs az az isten és zsűri, aki meg bírná mondani, ki több a másik hétnél, köztük már nem lehet válogatni. Közülük csak az éppen átélt év, a kor szavazhat.

Most, úgy látszik, olyan évet éltünk, hogy Gönczölre volt a legnagyobb szükségünk. Az ő kikezdhetetlen erkölcsi tartására, mert annyira megroggyant az erkölcs körös-körül. Az ő szelíd hajthatatlanságára, amellyel kiválasztja, hogy a sok sérelem, igazságtalanság, bánat tengeréből, amely naponta hívja, melyekkel akar foglalkozni. Nem csak úgy, ahogy azt hivatalból kell, hanem úgy is, ahogy a szíve, a hatodik érzéke diktálja, mert néha ott is megjelenik csapatával, ahol csak sejti, érzi, hallja, hogy nagy a baj.

Ő az a „hatóság”, az állampolgári jogok országgyűlési biztosa, akinek az ajánlásait nem kötelező elfogadni. Aki egy interjújában elmondta, hogy néha nem is törekszik másra, mint hogy legalább lelkiismeret-furdalásuk legyen azoknak, akik az ombudsmanok által – elvben mindannyiunk által – képviselt értékeket megsértik.

Ebben az évben – nyilvánosan – kevés közszereplőnek volt lelkiismeret-furdalása. Ez az év nem a lelkiismeret és nem az értékek éve volt, inkább annak felmutatása, hogyan lehet mindezek nélkül, sőt éppen ellenükre boldogulni.

Gönczöl Katalin a gyengék jogi védelmezője, és ez pillanatnyilag nem egy preferált munkakör. Nem is lehet neki másként megfelelni, csak ha valaki, mint ő, „gyönge nő” létére szemtelenül, kikezdhetetlenül csak azért is erős.

R. SZÉKELY JULIANNA

A kisgazdák haláltánca

A kormányzati felelősség kifejezés a jelenlegi kormány szóhasználatában a többségi demokrácia kulcsszava, vagyis a döntések monopolizálását és a végrehajtó hatalom ellenőrzésének elutasítását jelenti. Egyszerűen megfogalmazva: a kormány négy évig azt csinál, amit akar, s csak négy év után vizsgázik a választók előtt. A kormány felelősségét tehát csak akkor emlegetik, amikor a kizárólagosságot keresik. Az EU-csatlakozási tárgyalások vagy a minimálbér meghatározása állítólag mind-mind a kormány kizárólagos felelőssége, ezért senki más nem szólhat bele. Ha az ellenzék vagy a társadalmi szereplők beleszólást kívánnak a döntésekbe, akkor úgymond kormányozni akarnak, pedig nem az a dolguk.

Az utóbbi hetek drámai eseményei viszont világosan mutatják a többségi demokrácia elvének súlyos kudarcát. A jól ismert mondás szerint a hatalom korrumpál, az abszolút avagy kizárólagos hatalom viszont abszolúte korrumpál. A demokrácia intézményei, mint a parlament, az ellenzéki politikai pártok és a társadalmi szereplők sokasága ugyanis éppen a hatalom ellenőrzésére való. Márpedig a jelenlegi kormányzati ciklusban hiányzik a szükséges kontroll kívül és belül egyaránt. Azaz egyrészt hiányoznak vagy súlyosan sérültek az intézményi ellenőrző mechanizmusok, mert a háromhetente ülésező parlament vagy a kiüresített érdekegyeztető intézmények nem képesek korlátozni a politikai voluntarizmust. De még inkább hiányzik az önkontroll, a hatalomban lévők önkorlátozása, s helyette a gátlástalanság vált általános kormányzati viselkedési mintává. Sőt a többségi demokrácia eltorzulása mint politikai voluntarizmus – amit Nyugaton zsarnoki többségnek titulálnak – a közpénzek kezelésében is még jobban megerősítette a „nekünk mindent szabad” parazitatudatát. Az FKGP-nek az alapelve, hogy most aztán korlátlanul „szabad a (kis)gazda” négy évre, azaz nekünk most mindent szabad a következő választásokig, s remélhetően újrakezdődik majd a dáridó a választások megnyerése után.

Most már tényleg itt az ideje a kormányzati felelősségnek. De nem a kizárólagosság, hanem a felelősségre vonás értelmében. Az elmúlt két évet a politikai voluntarizmus és a parazitizmus vegyesházassága jellemezte a kormányzati politikában. Az előbbit inkább a Fidesz, az utóbbit pedig inkább az FKGP mutatta be, s mindkettőt végigkísérték az MDF, a legkisebb koalíciós partner állandó szégyenkezése és bátortalan elhatárolódási kísérletei. A kormányzati rendszer manapság nem egyes korrupciós ügyekbe, s nem is azok sorozatába keveredik, hanem erről jóval többről van szó. A korrupciós ügyek összefüggő szövevénye, rendszere tárul fel, mint a kormányzati működés alapvető vonása, amely áthatja a kisgazdák által felügyelt minisztériumokat. A Környezetvédelmi Minisztérium ebből a szempontból tehát nem kivételes, elszigetelt intézmény, hanem a kormány korrupciós „zászlóshajója” és modellje. A kisgazdák azonban nemcsak korruptaknak bizonyultak, hanem ügyetleneknek és nemtörődömöknek is. Annyira biztosnak vélték hatalmi pozícióikat, hogy még arra sem tettek erőfeszítést, hogy gondosan elrejtsék a korrupciót. A kormányzóképességnek még azzal a minimumával sem rendelkeznek, hogy a korrupciós cselekményeket jogilag kellőképpen álcázzák.

Nem kerülhető meg tehát a kormányzat általános felelőssége az utóbbi hetek és hónapok sorozatos botrányai után, de semmi jele sem látható annak, hogy a kormányzat ilyen általános felülvizsgálatra késztessék...

ÁGH ATTILA

„Ha a botrányok ördögszekere így száguld végig a politikai életen és az egész kormányzati cikluson, miért ne gondolhatnák a szegény kisgazdák, hogy végső soron ők még hasznosak is a kormányban a maguk ügyetlen és kisstílű korrupcióival?”

szülne. A fideszes nagykormány kárörömmel figyeli a kisgazdák kiskormányának vergődését, sőt segédkezet nyújtott Ligetvári környezetvédelmi miniszter eltávolításához, aki legalább megkezdte a romok eltakarítását. Egyes feltételezések szerint a Fidesz álláspontja a kisgazdák haláltánca idején éppenséggel az, hogy „minél rosszabb, annál jobb”, hiszen a megroggyant FKGP könnyebben kezelhető koalíciós partner lesz. De akár a szokásos és unalmas koalíciós osztozkodás és koordinált lenyúlás folytatódik a tárcák között a hátralévő időben, akár felgyorsul a kisgazdák ledarálása és beépítése, így is, úgy is nemcsak cinikus a Fidesz magatartása, de önveszélyes is. Az intézményesült kisgazda-korrupció azért veszélyes a Fidesz számára, mert a korrupció szégyene és a kormányzati tehetetlenség bélyege nemcsak a kisgazdákra tapad rá, hanem közös. Nemcsak azé, aki csinálja, hanem azé is, aki mosolyogva tűri.

A kisgazdák haláltánca felcsillant a Fidesz számára egy olyan lehetőséget a következő választásra, hogy a kisgazdák szavazótáborának lenyúlása megoldható annak politikai ára, tehát egy önálló arculattal és politikai akarattal rendelkező párt nélkül. A hírek szerint már megköttetett a megállapodás a negyven közös képviselőjelöltről és a többi választókerületben a második fordulóban az egymás javára való automatikus visszalépésről. De a székesfehérvári időközi választások figyelmeztetést jelentenek arra, hogy a kisgazda közös jelölt drasztikusan csökkentheti is a Fidesz választói bázisát, mert a jobbközép támogatói közül igen sokan nem hajlandók kisgazdajelöltre szavazni. A mostani botrányok és a felgyorsuló erkölcsi összeomlás után 2002-ben ez még inkább így lesz. A kisgazdák haláltánca és erkölcsi megsemmisülése tehát nem feltétlenül engedelmes koalíciós partnert eredményez, hanem súlyos terhet ró az egész jobbközép politizálásra. A mosolygó semmittevés a Fidesz részéről akár kontraproduktív és önveszélyes is lehet, hiszen eljöhet az a pont, amelyen túl a kisgazdákkal való választási szövetség több szavazatot visz, mint amennyit hoz. Egyébként is, a kisgazdaszavazók tekintélyes része már elindult a MIÉP felé, s még sokan követik majd őket. Nem teljesen véletlen tehát, hogy a MIÉP képviselői a kisgazda-korrupció legkeményebb kritikusai, hiszen minden bizonnyal nem a Fidesz, hanem ők profitálnak a legtöbbet a kisgazdák haláltáncából.

A Fidesz azonban kétségtelenül maga is részesedett a sorozatos kisgazdabotrányok előnyeiből is. A Székely-féle „dokumentáció” története és az „édes élet” feltáruló eseményei a Környezetgazdálkodási Intézetben máris elfedtek egy olyan eseményt, amelynek egyébként meg kellett volnaráznia az egész közvéleményt. Amikor a legfőbb ügyész nyilvánosságra hozta a megfigyelési üggyel kapcsolatos vizsgálati eredményét, egyértelműen kiderült, hogy a „király meztelen”, azaz a miniszterelnöknek semmiféle bizonyítéka sem volt arra az állításra, hogy az előző kormány idején közpénzekből nemzetbiztonsági eszközökkel politikai célú megfigyeléseket végeztek. Mindnyájan emlékezünk arra, hogy ennek a botránynak a kirobbantása 1998 augusztusában egy másik botrány elleplezésére szolgált. Most pedig a sokadik kormányzati botrány arra is szolgál, hogy elfedjen egy korábbi kormányzati botrányt. Ha pedig a botrányok ördögszekere így száguld végig a politikai életen és az egész kormányzati cikluson, miért ne gondolhatnák a szegény kisgazdák, hogy végső soron ők még hasznosak is a kormányban a maguk ügyetlen és kisstílű korrupcióival?

A felelősség vállalása a határ az ügyes politikus és az államférfi között. A magyar lakosság sem követel a politikustól tévedhetetlenséget, csak némi hitelességet és bizonyos korrekciós képességet. Nyugati államférfiak a „sajnos tévedtem” szellemében gyakran előállnak egy-egy drámai beszéddel, s ha fellépésük hiteles és meggyőző, mint ahogy Clinton és Tony Blair esetében történt, politikai támogatásuk még növekszik is. De a többségi demokrácia jegyében kormányzati politikus mostanában nem tévedhet, ha mégis, akkor jöhet a jogi elmaszatolás és a kormányzati papagájkórus sikeres fellépése. Ha még ez sem elég, akkor jön egy újabb botrány, amely elfedi a korábbit.

A kisgazdák erkölcsi ellehetetlenülése nem egy párt belügye. Nem fogadhatja kárörömmel a konkurencia sem, mert ez a szuperbotrány mindannyiunkról szól, a mi pénzünkről, az egész magyar politikai életről és a közélet erkölcsi normáiról. Igenis, a kormány felelőssége megállítani a politikát szétmaró korrupciót és megkezdeni az EU-belépés szempontjából fontos kárkorlátozást. Az ország nemzetközi hírnevén is súlyos csorba esett és ennek kiköszörülése hosszú távú érdeke egy alternatív elitnek.

A szerző politológus

Személycserék

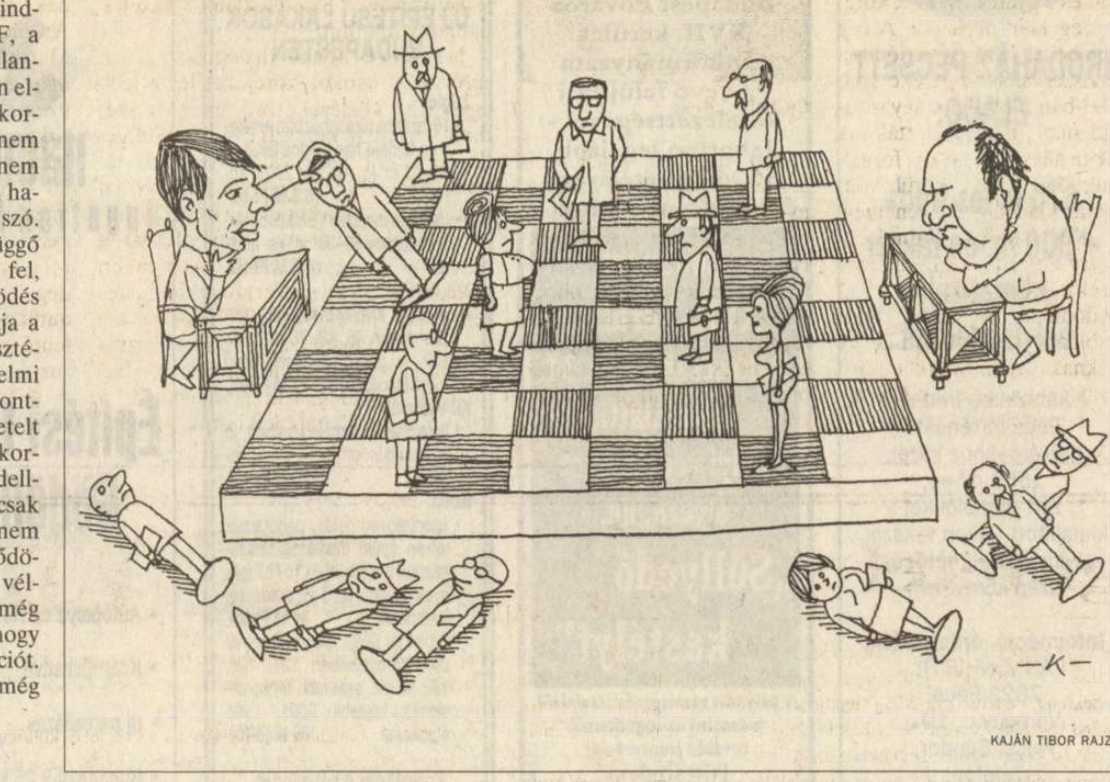

KAJÁN TIBOR RAJZA

GALLÓ BÉLA

Egyetlen férfi

Az önzésen alapuló társadalom igazságtalan, de működőképes. Az önzetlenség társadalma elvileg igazságosabb, gyakorlatilag viszont nem működik. Van, aki lopásnak tartja a magántulajdont, van, aki szentségnek; de alighanem megveszekedett álmodozó az, aki a tulajdon ellen óhajt hadakozni. Mi következik mindebből egy baloldali ember számára? Nincs kizárva, hogy mégis a világmegváltás utópiája, s hozzá a kínos históriai tapasztalat, hogy a forradalmakat olykor talán szentek kezdik el, de rendszerint bűnözők vitelezik ki. Jobb esetben netán az a fel- és elismerés, hogy az önzés, illetve a magántulajdon társadalomformáló erő – ám a köz érdekében mindkettőt meg kell rendszabályozni.

Ha nem is szó szerint így, de a fenti gondolatsort az a vonzó fiatal nő is megengedhette magának, aki nyolcvan éve, a Tanácsköztársaság bukása után kezdte meg politikai pályáját. Kéthly Annának hívták, és a mai napon született 1889-ben Budapesten.

A felvilágosult szakmunkáscsaládból származó Kéthly tehát októbrista nézeteket vallott, vagyis nem vállalt eszmei közösséget Kun Béláék rendszerével, de ettől még nem szédült át Horthyék oldalára, a szocializmust nem tagadta meg. Miért tagadta volna? Az angolul, németül jól beszélő, világlátott hölgy addigra már karakteresen gondolkodó emberré vált, képes volt józanul megnevezni – és persze megkülönböztetni – a kétfajta rosszat. Bár világképére kommunisták is hatottak, mélyebb élmények az osztrák és magyar szakszervezeti vezetők, a szociáldemokrata politikusok, valamint a polgári radikálisok felől érték. Velük együtt meggyőződése volt, hogy a hosszú időre életképesnek bizonyuló kapitalizmus ellen a demokrácia keretein belül, törvényes eszközökkel kell harcolni. Tudta, hogy a szociáldemokraták a kommunistákhoz képest állagőrzők, a konzervatívokhoz mérten forradalmárok, a liberálisoktól pedig főleg abban különböznek, hogy a szabadság feltétlen tiszteletét el tudják választani a tőke korlátlan tobzódásának elfogadásától. Amikor 1922-ben, 33 évesen képviselőként bejutott a Horthy-korszak parlamentjébe, Kéthly már határozott politikai arcéllel rendelkezett, egyaránt távol a vörösterror felmentésétől meg a kapitalizmus ki nem érdemelt, ájult apológiájától.

Mint pályafutásának kiváló kutatója, Kádár Zsuzsa írja, emberi és politikusi kvalitásai hamarosan a legismertebb munkáspolitikussá tették. Határozott, kemény hangú és mindig szakszerű beszédei miatt az a találó megjegyzés járta róla, hogy „egyetlen férfi van a magyar parlamentben – az is nő”. Erkölcsi tartása, bátorsága minden politikai rendszerben megnyilvánult. A fehérterrort éppúgy nyíltan és aktívan megvetette, mint később a nyilasokat, és azon kevés számú magyar képviselő közé tartozott, aki kérlelhetetlenül fellépett a zsidótörvények ellen. Pillanatra se lehetett őt megtéveszteni. Író kortársaihoz, Márai Sándorhoz és Nagy Lajoshoz hasonló pontosan látta, milyen felelőtlen és korlátolt „nagypolitika”, milyen olcsó és ostoba bűnbakkeresés, milyen torz antikapitalizmus és sunyi zabrálásvágy fűti az antiszemita indulatokat. S ha ehhez odavesszük még, hogy Bajcsy-Zsilinszky Endrével, Peyer Károllyal és Rassay Károllyal az oldalán a magyar hadsereg újvidéki és bácskai vérengzéseit is ő tette szóvá, nem csodálkozhatunk azon, hogy több ízben halálosan megfenyegették. Barátai óvó szavaira Kéthly azonban csak annyit mondott: „Aki fél, menjen cukrászkisasszonynak.”

De süteményt később se szolgált fel, annál több keserűséget okozott viszont Sztálin magyar tanítványának. Noha az 1945-ös választásokat követően az Országgyűlés alelnöke lett, nem szigetelődött el a pártpolitikától. Megmaradt immár nemzetközi hírű szociáldemokratának, aki a centrumból politizálva 1947-től vezéralakja lett a kommunistákkal való összeborulást ellenzőknek, elszánt ellenfele Marosán György irányvonalának. Tudjuk, végül Marosánék győztek, a két párt egyesült, s ahogy az akkoriban mint napra éj következett, az „áruló” Kéthly az ÁVH börtönébe került. 1954 őszén szabadult, de miután a „kárpótlásként” felajánlott vezető népfronttisztséget nem fogadta el, a politikai életbe csupán Rákosi menesztése után tért vissza. '56 októberében az új MSZDP elnökévé választották, majd Bécsbe küldték, hogy a Szocialista Internacionálét a magyar fejleményekről tájékoztassa. Közben Nagy Imre államminiszterré nevezte ki, és már hazatérőben volt, amikor Sopronban tudomást szerzett a szovjet invázióról. Innentől aztán a kényszerű, nehezen megélt nyugati emigráció következett, a meg nem alkuvó nemzetközi küzdelem a többpártrendszerű szocializmus becsületéért, '56 emlékének ébren tartásáért.

1976-ban, 87 évesen Belgiumban halt meg a viszontlátás vigasza nélkül, és hazatérését leginkább legendás politikai tartása akadályozta. Mert Kéthly a XX. század egyik legtisztább szellemű politikusa volt, józan, kompromisszumokra kész, de alapeszméihez változó divatoktól és erőviszonyoktól függetlenül következetes. Azaz a tradícióit nemigen lelő, igaz, nem is nagyon kereső magyar progresszió ezen a zavaros ezredfordulón akár feltűnően büszke is lehetne erre a „korszerűtlen” nagy asszonyra.

DISPUTA

Fellebbezés Tóth Ilona és társai ügyében

Csodálkozva és sajnálkozva olvastam Eörsi László Tóth Ilona pere nem volt koncepciós (MH, okt. 30.) című cikkét. Szeretném az általa felvázolt problémakört egy másik aspektusból megvizsgálni, továbbá a tárgyi tévedéseket kiigazítani. Őszintén remélem, hogy nem érzi majd válaszomat sértőnek, pontosításaimat kioktatásnak, ellenvéleményemet személyét ért támadásnak. Írásában – már a címben is – félreérthető módon, kissé karcsúsítva jelenik meg az 1957-es per. A tájékozatlan olvasó azt gondolhatja, hogy a per tárgya kizárólag Kollár István meggyilkolása volt, amiért Tóth Ilonát „1957. június 17-én (három vádlott-társát, Gönczi Ferencet, Gyöngyösi Miklóst és Kovács Ferencet egy nappal korábban) kivégezték”. Ha pontosan akarjuk rekonstruálni a történteket, nem hagyhatjuk figyelmen kívül, hogy három különböző megítélést követelő ügyet és egymással csak vékony szállal összeköthető tizenegy személyt (mindnyájan a politikai ellenállás aktív résztvevői voltak) hoztak össze egyetlen perben. Következésképpen ez a per lényegében három „minipert” foglalt magába (Kollár-ügy, Élünk-ügy, Jagicza-ügy). A vádlottak közül négyen (!) nem is ismerték Tóth Ilonát, először a tárgyalóteremben találkoztak vele. Egyikük Kovács Ferenc volt (Jagicza-ügy), akit a fentebb felsoroltakkal együtt valóban felakasztottak. Kivégzésüknek pontos időpontja azonban 1957. június 26-a, Tóth Ilonáé pedig június 27-e.

A szigorló orvosnő egy rendbeli gyilkosság, folytatólagosan elkövetett izgatás bűntettének vádjával került a bíróság elé. Másodfokon az izgatást a demokratikus államrend megdöntésére irányuló szervezkedésben való tevékeny részvétel vádjára változtatták. A Péterfy Sándor Utcai Kórház Cházár András utca 3. szám alatt (és nem a Szent Domonkos utcában!) működő kisegítő kórházának megbízott vezetőjeként felkelőket bújtatott. Részt vállalt az Angyal István vezetésével készült röplapok, illetve az Élünk című illegális lap készítésében és terjesztésének megszervezésében. Az 1957-es hivatalos (bírósági) verzió szerint brutálisan meggyilkolta Kollár István segédmunkást; bűntársai Gyöngyösi Miklós, Gönczi Ferenc és az akkor még fiatalkorú Molnár József voltak. 1990-ben és 1992-ben Tóth Ilona féltestvére felülvizsgálati kérelmére elutasító választ kapott. A hivatalos verzió tehát a mai napig sem változott. Folytonos a véleményazonosság a Magyar Népköztársaság és a Magyar Köztársaság igazságügyi szerveinek álláspontjában.

A cikk szerzője felteszi a kérdést: „Kinek, milyen hatalmi csoportnak állhatott útjában egy ártatlan, általános megbecsülésnek örvendő, eminens medika?” Tudjuk jól, hogy a hatalmi csoportokat soha nem érdekli más, mint saját hatalmi érdekeik. Különben is, az „eminens medika” ellenforradalmárként jelent meg a hatalmon lévők szemében, nem „ártatlan” volt, hanem a rendszer ellensége. A koncepciós perre azért volt szükség, mert bizonyítani kellett itthon és külföldön egyaránt, hogy – mint az az elsőfokú bíróság ítéletében olvasható – az ellenforradalom sötét terveihez felhasználta a kiszabadított bűnözőket, a kalandorokat, a félrevezetett fiatalokat, a megtévedt értelmiségieket és mindazokat, akik sérelmet szenvedtek állami vagy társadalmi szervektől és sértettségükben elvesztették józan ítélőképességüket. Végül ez a gyűlölettől beszűkült látásmód az ellenforradalmi szervezkedés során, logikus következményként, gyilkossághoz vezetett, ami egyébként szervesen következik az ellenforradalom lényegéből és szelleméből. Csodálkozom, hogy Eörsi ezt nem érti.

Terjedelmi korlátok miatt nem tudom részletesen kifejteni álláspontomat a koncepciós eljárások iratainak szövegeiről. Annyi bizonyos, Tóth Ilona kegyelmi kérvénye leginkább önfeljelentésnek tekinthető. A halálraítéltek kegyelmi kérvényükben nem súlyosbító, hanem mentő körülményeket keresnek. Különben nem is lenne értelme megírni! Már az idézett részletek is (ez a kegyelmi kérvény teljes szövegének töredéke) jól bizonyítják azt, hogy akik ezt a szöveget Tóth Ilonával leíratták, pontosan tudták, nem enyhítő, hanem a vádat alátámasztó adatokkal kell telezsúfolni a „kegyelmi kérvényt”. Ráadásul még arra is gondoltak, hogy a kontextusból a vádlott jelleméről kifejezetten negatív kép alakuljon ki. Nincs a világon olyan jóindulatú ember, aki ezek alapján a kérelmező számára bármilyen mentséget találna. De nem is volt ez cél.

Eörsi Tóth Ilona mellett Gáli József (Élünk-ügy) vallomásaiból is idéz részleteket, amit nagyon vitathatónak tartok. Nem célja miatt, hogy bebizonyítsa, nincs itt semmiféle koncepciós ügy. Végül is nem kell egyformán gondolkodnunk Tóth Ilona és társai ártatlanságát illetően. Azért vitatható, mert nem mondja meg, milyen bizonyítékkal rendelkezik arra nézve, hogy a vádlottak vallomásai hitelesek. Honnan tudja, milyen körülmények között hozták létre ezeket a szövegeket? A szerző csak a Fővárosi Bíróság irattárában lévő periratokból dolgozott. A bírósági iratok fontosak, de nem elegendőek ahhoz, hogy tényszerűen megítélhető legyen, koncepciós volt-e a Kollár-ügy vagy sem. Elengedhetetlen a BM irattáraiban lévő – betekintésre engedélyezett – anyagokat és számos más forrást is megismerni és az adatok összevetni. Mivel hasonlítja össze a periratokat, ha nem ismeri példának okáért a nyomozati szakaszban készült iratok jelentős részét? Felkészültsége csak ahhoz elég, hogy ilyen határozottan elkötelezze magát az 1957-es bírósági ítéletek mellett? Sajnálom.

A legfontosabb kérdés: megalapozottnak lehet-e tekinteni az ítéletet? Szerintem nem. Koncepciósnak nevezhetjük-e a Kollár-ügyet? Szerintem igen. Összehasonlító elemzésem konklúziója az, hogy amit a Kollár-ügyben a vádlottak bevallottak, azt a különböző iratokban fellelt adatok nem igazolják. Magam részéről bizonyítottnak látom Tóth Ilona és társainak ártatlanságát. Jelenleg könyvet írok róluk, amelyben részletesen bizonyítom állításaimat. Remélem, kötetemmel morális elégtételt adhatok nekik. És hogy 44 évvel a forradalom után végre kapnak-e jogi elégtételt is, az már a politikai döntéshozók felelőssége.

GYENES PÁL
történetszociológus

Muszájmaszáj

Dugó, cammogó kocsisor, nosza, bekapcsolom autórádiómat. A nemzeti főadón a tudományos műsorban éppen egy hölgy szondázza Afrika mai valóságát. Mint kitűnik, tanzániai túrára fizetett be, de ma már semmi sem olyan, mint régen – ott, a „Serengetiben”. Így mondja, ahogyan írjuk. Hm. Bár még elég sok az állat a „Nogoro parkban” – mondja most; Nogoro: de hisz az egy másik történet, Verne egy gonosz rabszolga-kereskedőjét hívták így. Ngorongoro a vulkáni kráterben rejtőző csodás vadrezervátum neve, egy életre megjegyzi a regényes hangzású szót az, aki valaha is barangolt arrafelé. A hölgy azt állítja, ő túrázott ott, és nem tetszett neki, hogy a fekete vadászok farmerban, pólóban járnak. És a szemtanú hitelességével, fintorogva írja le, milyen szörnyű volt számára, amikor feltűnt egy „maláj harcos”, fülében lakatkulccsal. Egy maláj Afrikában? Fülében lakatkulccsal? Ezért már nem a szegény, globalizálódó afrikaiakat kéne elmarasztalnia, hiszen az a maláj csak egy turista lehetett ott. A Serengetiben és a környékén ugyanis maszájok élnek szép számban; a férfiak fülében pedig én is láttam anyacsavart, az segít a fülnyújtásban… Alig hiszek a fülemnek, pedig már mondják is a műsor lekonfját, ez tényleg a Szondában hangzott el, még a szerkesztő nevét is közlik; ő vajon meg szokta hallgatni a jegyzeteket adás előtt?

Erről a „tudományos beszámolóról” eszembe jutott az a beszélgetés, amely nem egy tudományos műsor jegyzetírójával esett meg, csak egy egyszerű makamba fafaragóval. Ült az öreg a földön, reszelte a mahagóni elefántszobrot. Miközben felvételeket készítettem róla, beszélgettünk. Angolul persze, de ezen kívül tudott még makamba, szuahéli, luo, amhara nyelven. Ő is kérdezett – honnan jöttem? – Európából – mondtam. – Jó, de Európa nagy, melyik részéből? – faggatott. – Közép-Európából – nagyoltam el elnézően a választ. – De hát ott is van több ország: Németország, Csehország, Ausztria… melyikből jött? – Magyarországról – feleltem hökkenten. – Ó, Magyarország… Budapest a fővárosa – bólogatott az öreg. – Ott még nem jártam, de már voltam Prágában, Bécsben… szép városok… – és egy pillanatra megállt a ráspoly az elefánt vörösbarna hátán.

Itthon elmeséltem a történetet egy (tudományos) újságíró kollégának, majd megkérdeztem, mi Kenya fővárosa. – Mombasa? – kérdezett vissza. – Tanzániáé? – kérdeztem tovább. – Na, elmész te a sunyiba – mondta tanult kollégám és otthagyott. Elpirultam. Belém villant ugyanis, milyen elismerően beszélt egy luo ismerősöm a magyarokról, akik hite szerint műveltek, nyelveket ismernek. Én pedig meghagytam ebbéli hitében.

KOVÁCS LÁSZLÓ
tv-rendező